

**LIETUVOS RESPUBLIKOS CIVILINĖS SAUGOS ĮSTATYMO NR. VIII-971 2, 9, 13, 15,
17, 18, 24, 28 IR 31 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO IR
LIETUVOS RESPUBLIKOS DARBO KODEKSO 3 STRAIPSNIO
PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, parengtų projektų tikslai ir uždaviniai

Atsižvelgus į tai, kad užsieniečių, neteisėtai kirtusių Lietuvos Respublikos valstybės sieną su Baltarusijos Respublika, skaičius pastaruoju metu padidėjo daugiau nei keliasdešimt kartų palyginus su 2020 m. (Statistikos departamento duomenimis, nuo 2021 m. sausio 1 d. iki 2021 m. rugpjūčio 2 d. jau sulaikyti 4026 užsieniečiai), Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. liepos 2 d. nutarimu Nr. 517 „Dėl valstybės lygio ekstremaliosios situacijos paskelbimo ir valstybės lygio ekstremaliosios situacijos operacijų vadovo paskyrimo“ visoje šalyje paskelbta valstybės lygio ekstremalioji situacija dėl masinio užsieniečių antplūdžio. Pažymėtina, kad vienas didžiausių iššūkių masinio užsieniečių antplūdžio metu – neatidėliotinų sprendimų, susijusių su užsieniečių apgyvendinimu, logistika, reikalingų materialinių išteklių panaudojimu, būtinų atlikti darbų organizavimu, priėmimas.

Siekiant užtikrinti efektyvų šiuo metu susiklosčiusios ekstremaliosios situacijos (taip pat ir ateityje galinčių kilti ekstremaliųjų situacijų) valdymą ir likvidavimą bei operatyvų reikalingų sprendimų priėmimą Lietuvos Respublikos civilinės saugos įstatymo Nr. VIII-971 2, 9, 13, 15, 17, 18, 24, 28 ir 31 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas (toliau – CSĮ projektas) ir Lietuvos Respublikos darbo kodekso 3 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas (toliau – DK projektas) (toliau kartu – įstatymų projektai).

CSĮ projektu siūloma tobulinti teisinį reguliavimą, susijusį su ekstremaliosios situacijos metu reikalingų išteklių sutelkimu, būtinų darbų gyventojams, ūkio subjektams ir kitoms įstaigoms skyrimu, gelbėjimo darbų vadovo ar operacijų vadovo sprendimų įsigaliojimu.

DK projektu siūloma patikslinti Lietuvos Respublikos darbo kodekso (toliau – DK) 3 straipsnio nuostatą numatant išlygą, kad kitokios, negu nustato šis kodeksas, darbo santykius reglamentuojančios normos, gali būti nustatytos ne tik mobilizaciją ir karo padėtį, bet ir civilinę saugą reglamentuojančiame įstatyme nustatytais būtinų užduočių atlikimo atvejais.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymų projektų rengimą koordinavo Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Viešojo saugumo politikos grupės (vadovas Darius Domarkas, tel. (8 5) 271 8881, el. p. darius.domarkas@vrm.lt) vyresnysis patarėjas Darius Vasaris, tel. (8 5) 271 7138, el. p. darius.vasaris@vrm.lt).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai

Praktika parodė, kad ekstremaliosios situacijos metu nepakankamai išsamus ir kai kuriais atvejais neefektyvus galiojantis teisinis reguliavimas, nustatantis reikalingų išteklių sutelkimo ir panaudojimo ekstremaliajai situacijai likviduoti ir jos padariniams šalinti reikalavimus. Be to, privalomų darbų sąvoka Lietuvos Respublikos civilinės saugos įstatyme (toliau – CSĮ) neregamentuota, o tokių darbų pavadinimas gali asocijuotis su priverstiniu darbu ir skatinti nepasitenkinimą dėl priimtų sprendimų organizuojant tokių darbų atlikimą. Todėl tikslinga pakeisti privalomų darbų pavadinimą (siūloma vartoti sąvoką „būtinų užduočių“) ir atitinkamai į CSĮ įtraukti sąvokos apibrėžtį, taip pat patikslinti CSĮ 17 straipsnyje nurodytus tokių darbų organizavimo teisinius pagrindus.

CSĮ 18 straipsnyje nustatyta, kad neatidėliotinais atvejais, kai kyla didelis pavojus gyventojų gyvybei, sveikatai, aplinkai ar turtui, visi ūkio subjektai ir kitos įstaigos savivaldybės administracijos direktoriaus reikalavimu teikia turimus materialinius išteklius. Toks reguliavimas neefektyvus ir valstybės ekstremaliųjų situacijų atvejais praktikoje nepasiteisino, nes paskirtam valstybės lygio ekstremaliosios situacijos operacijos vadovui tenka gaišti laiką sprendžiant, į kurių savivaldybių administracijų direktorius kreiptis ir prašyti skubaus reikalingų materialinių išteklių patelkimo. Todėl tikslinga atsisakyti tokio teisinio reguliavimo ir suteikti teisę Vyriausybei nustatyti tvarką, pagal kurią visi ūkio subjektai ir kitos įstaigos teikia turimus materialinius išteklius.

CSĮ 28 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad gelbėjimo darbų vadovo ar operacijų vadovo sprendimai įforminami specialiaame blanke elektroniniu būdu, o šių sprendimų formą ir skelbimo tvarką nustato Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos direktorius (toliau – PAGD). PAGD direktorius yra nustatęs, kad norminio pobūdžio gelbėjimo darbų vadovo ar operacijų vadovo sprendimas skelbiamas Teisės aktų registre teisės aktų nustatyta tvarka, tačiau atsižvelgus į tai, kad ekstremalioji situacija yra ypatinga situacija, reikalaujanti itin greito reagavimo, įprastas paskelbimas neužtikrina operatyvumo gelbėjant gyventojų gyvybę, sveikatą, turtą ar aplinką.

Šiuo metu DK 3 straipsnyje nurodyta, kad mobilizaciją ir karo padėčių reglamentuojančiuose įstatymuose gali būti nustatytos kitokios, negu nustato šis kodeksas, darbo santykius reglamentuojančios normos. Pagal CSĮ 15 ir 17 straipsnių nuostatas, gyventojai, ūkio subjektai ir kitos įstaigos turi pareigą Vyriausybės nustatyta tvarka atlikti privalomus darbus, būtinus ekstremaliajai situacijai likviduoti ir jos padariniams šalinti. Atitinkamai pagal to paties įstatymo 31 straipsnio 1 dalį, gyventojams, ūkio subjektams ir kitoms įstaigoms, kurie atliko privalomus darbus, Vyriausybės nustatyta tvarka gali būti kompensuojamos išlaidos, susijusios su privalomų darbų atlikimu. Nors ekstremaliųjų situacijų būtinų darbų atlikimo metu darbo santykiams pradėdamas taikyti specifinis teisinio reguliavimo mechanizmas, nuorodos į specialųjį civilinės saugos srities reguliavimą DK nėra.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

CSĮ projektu siūloma įstatyme vartojamą žodžių junginį „privalomi darbai“ pakeisti į „būtinus užduotys“, apibrėžti būtinų užduočių sąvoką ir patikslinti CSĮ 17 straipsnį, kuriame reglamentuotas būtinų užduočių atlikimas. Detalesnę būtinų užduočių paskyrimo, atlikimo ir kompensavimo už juos tvarką pavedama nustatyti Vyriausybei.

Projektu taip pat papildomas CSĮ 13 straipsnis siekiant aiškiai reglamentuoti pareigą visoms ministerijoms ir kitoms valstybės institucijoms ir įstaigoms dalyvauti likviduojant ekstremaliasias situacijas ir šalinant jų padarinius.

CSĮ 18 straipsnyje siūloma nustatyti, kad neatidėliotinais atvejais, kai kyla didelis pavojus gyventojų gyvybei, sveikatai, aplinkai ar turtui, visi ūkio subjektai ir kitos įstaigos ne savivaldybės administracijos direktoriaus reikalavimu, o Vyriausybės nustatyta tvarka teikia turimus materialinius išteklius.

CSĮ 28 straipsnio 5 dalyje siūloma nustatyti, kad gelbėjimo darbų vadovo ar operacijų vadovo sprendimai įsigalioja nuo jų pasirašymo momento.

Siūlomi pakeitimai sudarys prielaidas efektyviau organizuoti reikalingų išteklių sutelkimą, būtinų užduočių gyventojams, ūkio subjektams ir kitoms įstaigoms skyrimą ekstremaliosios situacijos metu siekiant prisidėti prie ekstremaliają situaciją valdančių subjektų ekstremaliosios situacijos likvidavimo ir padarinių šalinimo veiklos.

DK projektu siūloma patikslinti DK 3 straipsnio nuostatą numatant, kad kitokios, negu nustato šis kodeksas, darbo santykius reglamentuojančios normos, gali būti nustatytos ne tik mobilizaciją ir karo padėtį, bet ir civilinę saugą reglamentuojančiame įstatyme nustatytais būtinų užduočių atlikimo atvejais.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus Įstatymus, neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai nenumatoma.

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymų priėmimas neigiamos įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai neturės.

8. Ar įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Siekiant Įstatymus inkorporuoti nereikės keisti kitų įstatymų.

10. Ar įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas.

Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. liepos 2 d. nutarimu Nr. 517 paskelbtos valstybės lygio ekstremaliosios situacijos dėl masinio užsieniečių antplūdžio sąvoka „būtinų užduotys“ nevertintos Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

11. Ar įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymų projektai neprieštarauja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos dokumentams.

12. Jeigu įstatymams įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Priėmus Įstatymus, reikės parengti:

1) Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. gegužės 4 d. nutarimo Nr. 512 „Dėl Privalomų darbų atlikimo ekstremaliųjų situacijų atvejais ir kompensavimo už jų atlikimą tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo projektą;

2) Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. liepos 21 d. nutarimo Nr.1107 „Dėl Materialinių išteklių teikimo ir kompensavimo už jų teikimą tvarkos aprašo ir Valstybės paramos už žalą, patirtą dėl ekstremaliosios situacijos, teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo projektą.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Įstatymų projektams įgyvendinti gali reikėti papildomų valstybės biudžeto lėšų, tačiau konkretaus jų poreikio nėra galimybės pateikti, nes jis priklausys nuo ekstremaliosios situacijos masto ir atitinkamų subjektų įsitraukimo apimties.

14. Rengiant įstatymų projektus gauti specialistų vertinimai ir išvados

Rengiant Įstatymų projektus negauta specialistų vertinimų.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiems projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno *Eurovoc* terminus, temas bei sritis

Reikšminiai žodžiai, kurių reikia Įstatymų projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą: „ekstremalioji situacija“, „privalomi darbai“, „materialiniai ištekliai“, „kompensavimas“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.